

امارت اسلامی افغانستان

وزارت ارشاد، حج و اوقاف

ریاست ارشاد و انسجام مساجد

موضوع خطابت روز جمعه و

تقریر و بیان تحریر شده که به تمام خطباء مرکز و ولایات

به هر دو زبان ملی کشور (دري و پشتو) ارسال میگردد

۹/رمضان المبارک/۱۴۴۴هـ ق مطابق ۱۱/حمل/۱۴۰۲هـ ش

فضائل صدقات و همدردی با یکدیگر در ماه رمضان

الحمد لله الذي أفاض الأجر لأهل البذل وأجزل، ووعد المنفقين بالخلف المعجل، وصلى الله وسلم على سيدنا محمد خير من تصدق وأنفق وبذل، وعلى آله وصحبه الذين أحسنوا لله العمل، أما بعد قال الله سبحانه وتعالى: (الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ). البقرة: ۲۷۴

دادن صدقات در عبادات نفلی، از بهترین عبادات مالی به شمار می‌رود. کسیکه در راه الله تعالی صدقات می‌دهد مثلیکه الله را قرض حسنه داده باشد.

الله تعالی درباره صدقات می‌فرماید: {إِنَّ الْمُصَدِّقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ} (۱۸) {الحديد: ۱۸}

ترجمه:- مردان و زنان صدقه دهنده و آناییکه به الله قرض نیکو می‌دهند البته قرض شان برایشان چندین برابر داده میشود و برایشان پادش پر ارزش است.

در آیه دیگری می‌فرماید: {مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ أَجْرٌ كَرِيمٌ} {الحديد: ۱۱}

ترجمه:- کیست آنکه به الله قرض نیکو دهد پس الله آنرا برایش چندین برابر می‌گرداند و برایش پادش ارزشمندی است.

در آیه دیگری نیز می‌فرماید: {وَأَنْفَقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلِفِينَ فِيهِ ۖ فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ} {الحديد: (۷)}

ترجمه:- و از چیزهاییکه شما را در آن وارث گردانیده است خرج کنید پس کسانی که از شما ایمان آورند و انفاق کنند برایشان پادش بزرگی است.

امام نسفی رحمه الله در تفسیر این آیت می‌فرماید: آن مالهاییکه به دست شما قرار دارند در حقیقت مال الله تعالی هستند و بخاطر فائده شما داده شده است، شما خلیفه الله هستید در این مالها در حقیقت شما در مالهای تان حیثیت وکیل را

دارید، خیرات کنید این اموال را در حقوق الله جل جلاله. [المدارک]

ماه مبارک رمضان ماه خیر و خیرخواهی است ، پس مناسب است که از این موسم منفعت کافی بدست بیاوریم و هر نوع عبادت را انجام بدهیم، نماز اداء نماییم، قرآن را تلاوت کنیم، مالهای خود را در حد توان در راه الله بدهیم و در ماه رمضان خیرات و صدقات بدهیم. به ما مناسب است که بامردم بینوا، ناتوان و فقراء همدردی کرده و به آنها کمک کنیم.

یکی از حکمت‌های روزه این است که با مساکین و فقراء کمک کرده و با دادن صدقات با مسلمانان اظهار همدردی شود. در روزه مناسب است که ما خود را مصداق این آیت بگردانیم طوری که الله جل جلاله میفرماید: {مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ} البقرة: ۲۶۱. ترجمه:- داستان آنانی که مالهای خویش را در راه الله خرج میکنند بسان داستان دانه ای هست که هفت خوشه رویاند که در هر خوشه ای صد دانه باشد، الله هر کی را بخواهد چندین برابر میدهد والله جواد ودانا است.

الله تعالی بنا بر مهربانی وجودی که دارد در ماه مبارک رمضان بر بندگان خود رحمت نازل کرده و آنها را میبخشد، پس بر مسلمانان هم مناسب است که بر بندگان الله تعالی رحم و به ایشان همدردی کنند. کسی که بر بندگان الله سخاوت کند الله تعالی بنا بر حمت خود به او مهربانی خاص کرده و گناهان او را میبخشد و در مال او برکت می اندازد. در این شکی نیست که در ماه مبارک رمضان صدقات دادن و همراهی مردم همدردی کردن نسبت به دیگر اوقات اجر و ثواب بیشتر دارد؛ چرا که اجر و ثواب هر عبادت به اعتبار مکان و زمان زیاد میشود.

از اینجهت رسول الله صلی الله علیه وسلم در ماه رمضان نسبت به دیگر اوقات زیاد سخاوت میکرد. در حدیث شریف آمده است: (عن عبدالله بن عباس، قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، أَجْوَدَ النَّاسِ، وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ، حِينَ يَلْقَاهُ جِبْرِيلُ وَكَانَ يَلْقَاهُ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ رَمَضَانَ، فَيُدَارِسُهُ الْقُرْآنَ فَلَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَجْوَدُ بِالْخَيْرِ مِنَ الرِّيحِ الْمُرْسَلَةِ) صحیح البخاری

ترجمه:- از عبدالله ابن عباس رضی الله عنهما روایت است او میفرماید که رسول الله صلی الله علیه وسلم نسبت به همه مردم سخاوت زیاد داشت ، بخصوص در ماه مبارک رمضان وقتی که جبرئیل با او روبرو میشد در هر شبی از رمضان جهت تلاوت و تکرار قرآن کریم.

یقیناً رسول الله صلی الله علیه وسلم در کارهای نیک بسیار سخاوت مند بود از باد های تند کرده .

طوری که باد بر همه زمین می وزد سخاوت رسول الله صلی الله علیه وسلم همانگونه بر همگان بود .

به ما مناسب است که از پیامبر خود اطاعت کرده در ماه رمضان بیشتر صدقات بدهیم.

صدقه دادن در هر وقت یک کار نیک است ولی در رمضان ثواب بیشتر دارد، زیرا روزه بهترین عبادت است که الله تعالی بر بندگان روزه دار خویش بالای ملائک فخر میکند.

حضرت عمر بن الخطاب رضی الله عنه میفرماید: (أَنَّ الْأَعْمَالَ تَبَاهَى فَتَقُولُ الصَّدَقَةُ: أَنَا أَفْضَلُكُمْ) المستدرک للحاکم

ترجمه:- بیشک اعمال (نیک) یکی بر دیگر فخر میکنند صدقات میگویند: من از شما بهترم .

در ماه مبارک رمضان صدقه دادن زیاد ثواب دارد زیرا همراهی مسلمان در این عبادتی بزرگ کمک و اعانت کردن است، دیگر اینکه در وقت ضرورت همراهی شخص محتاج همدردی کردن است بناً اجر و ثواب صدقه از دیگر اوقات کرده بیشتر است طوری که الله تعالی میفرماید: {إِطْعَامُ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ * يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ * أَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ} البلد: ۱۶

ترجمه:- با غذا دادن در زمان گرسنگی (قحط سالی است؛ یتیمی از خویشاوندان را یا مستمندی خاک نشین را .

در رمضان المبارک صدقات دادن آنقدر ثواب زیاد دارد که اگر شخصی به روزه دار افطاری بدهد ثواب آن به اندازه ثواب روزه دار است طوری که در حدیث شریف آمده است: (مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا ، كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا يُنْقَصُ مِنْ أَجْرِ الصَّائِمِ شَيْءٌ) رواه الترمذی

ترجمه:- کسی که افطاری بدهد روزه دار را پس از برای او مثل اجر روزه دار از غیر آنکه از اجر و ثواب روزه دار چیزی کم شود از این جهت در مناقب عبدالله ابن عمر رضی الله عنهما آمده است که او افطاری را همراهی مساکین و یتیمان میکرد همچنان سلف صالحین نیز مردمانی بودند که مصرف روزه افطاری را میدادند.

همچنان در سلف صالحین کسانی بودند که به آماده کردن افطاری از برای روزه داران مصروف بودند در حالیکه خود ایشان روزه دار میبودند و خدمت ایشان را میکردند از جمله: حسن بصری رضی الله عنه، عبدالله بن مبارک رحمه الله.

همچنان علمای سلف علاقه مند افطاری دادن بودند و این عبادت را به سائر عبادات ترجیح میدادند اگر کم میبود یا زیاد، حتی در روزه که آنها به دادن خوراک فقر را لازمی نمی دانستند بلکه به هر روزه دار افطاری میدادند.

دادن صدقات آن عبادتی است که دیگر عبادات در ضمن آن دیگر عبادات نهفته است مثل محبت پیدا کردن که سبب داخل شدن جنت است .

به دادن صدقات نفس انسان از تسلط شیطان آزاد میشود، چرا که شیطان در اثنای دادن صدقات به انسان وسوسه های گوناگون می اندازد ، زیرا وقتیکه در پرداخت صدقات رضا مندی الله تعالی حاصل شود و شیطان کوشش میکند که مسلمان به این درجه نرسد.

و در حدیث شریف آمده است: (ثَلَاثَةٌ أَقْسَمُ عَلَيْهِنَّ ، وَأُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا فَاحْفَظُوهُ : مَا نَقَصَ مَالٌ عَبْدًا مِنْ صَدَقَةٍ ، وَلَا ظَلَمَ عَبْدٌ مَظْلَمَةً صَبَرَ عَلَيْهَا إِلَّا زَادَهُ اللَّهُ عِزًّا ، وَلَا فَتَحَ عَبْدٌ بَابَ مَسْأَلَةٍ إِلَّا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ بَابَ فَقْرٍ) سنن الترمذی

ترجمه:- سه خصلتی است که من به آن سوگند میخورم و من یک حدیث را برایتان میگویم و آنرا حفظ کنید! به دادن صدقات مال کم نمیشود، صبر نمیکند یک شخص مظلوم در مقابل یک ظلم مگر آنکه الله تعالی به عزت آن می افزاید. باز نمی کند یک بنده دروازه از سوال را مگر اینکه الله تعالی باز میکند براو دروازه فقر را .

این ضروری نیست به اثر صدقه دادن شما فقر فقیر از بین برود بلکه مهم این است که با فقیر از طرف شما کمک صورت گیرد، و در حدیث شریف آمده است: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ قَالَ: جَهْدُ الْمُقَلِّ وَابْتِدَاءُ بِمَنْ تَعُولُ). ابو داود

ترجمه:- از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که وی فرمود: ای رسول خدا صلی الله علیه وسلم کدام صدقه بهتر است؟ نبی علیه السلام فرمود: مطابق توان در وقت کم بودن مال باید صدقات نفلی را در بار اول به عیال و خانواده خود پرداخت نمایند.

البته پاداش صدقه ان وقت زیاد می شود که جانب مقابل صدقه اقارب و خویشاوند باشد در این صورت صدقه دو اجر دارد یکی اجر صدقه و دیگر صله رحمی به وجود می آید. در یک حدیث شریف دیگر آمده است: (عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ الصَّدَقَاتِ أَيُّهَا أَفْضَلُ قَالَ عَلَى ذِي الرَّجْمِ الْكَاشِحِ) مسند أحمد -

ترجمه:- از حضرت حکیم ابن حزام رضی عنه روایت است که میگوید شخصی از رسول الله صلی الله علیه وسلم پرسید که کدام صدقه بهتر است؟ نبی علیه الصلاة والسلام فرمود: پرداخت صدقه به خویشاوندی مهم است که دشمنی قلبی با او داشته باشی.

هنگامیکه در همسایگی شما اشخاص بی بضاعت زندگی کنند که به اشکم گرسنه روزه میگیرند درحالیکه برای افطاری چیزی نداشته باشند لازم است که در مواد پخته شدگی خویش سهم و حصه آنها اضافه شود تا اینکه همراهی همسایه نیکی شود و در این افطاری دو نوع اجر و پاداش بدست می آورد ، یکی اجر روز و دیگر اجر و پاداشت دادن صدقه.

امروز کشور ما ازدست دشمنان جهانی زیربناهای آن از بین رفته ، بسیاری و پنداران ما از جای خویش بیجای شده اند و شهرهای ما خراب شده است و مردم ما از دست محدودیت های ظالمان به مشکلات زیاد اقتصادی دچار شده اند و مردم ما از ناخوشی و نابرابری های بیست ساله بی بضاعت هستند که در میان آنها چنان فقراء ، بیوه زنان و یتیمانی نیز هستند که برای شب خود خوراک و افطاری ندارند ، برای ثروتمندان و تاجران لازم است که آنان را کمک و دستگیری نمایند اگر کسی دیگر توان نداشته باشد اقلأ در وقت افطاری همراهی خویشاوندان و اقارب از روی همدردی همراهی آنان کمک کند و آنان را از یاد نبرد . اگر ما به تاریخ اصحاب کرام دقت نمائیم در آن زمان مردم مدینه منوره همگی تاجران و سرمایه داران نبودند و در میان آنان انگشت شمار مردم سرمایه دار بودند که همیشه همراهی مردم فقیر و بی بضاعت همدردی داشتند و از ثروت و مال خود برای غریبان صدقات میدادند تا اینکه فقراء احساس تنهائی نکنند.

«أَيُّمَا مُؤْمِنٍ أَطْعَمَ مُؤْمِنًا عَلَى جُوعٍ أَطْعَمَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ ثَمَارِ الْجَنَّةِ، وَأَيُّمَا مُؤْمِنٍ سَقَى مُؤْمِنًا عَلَى ظَمٍّ سَقَاهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ». سنن الترمذی

ترجمه:- مومنی که به دیگر مومن طعام میدهد درحالت گرسنگی الله تعالی در روز قیامت برای او از میوه های بهشت طعام میدهد، هر مومن که برای دیگر مومن آب مینوشاند بخاطر تشنگی او الله تعالی وی را سیراب میسازد در روز قیامت از عسل خالصیکه مهر زده شده باشد .

در بهشت از برای هر عمل نیک یک دروازه است، از برای صدقات نیز یک دروازه است که از آن دروازه به صدقه دهنده گان آواز میشود که به اینجا بیایید که این یک نوع استقبال از ایشان است. در حدیث شریف آمده است: (مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ نُودِيَ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ ، يَا عَبْدَ اللَّهِ هَذَا خَيْرٌ ، فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّلَاةِ دُعِيَ مِنَ بَابِ الصَّلَاةِ ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنَ بَابِ الْجِهَادِ ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصِّيَامِ دُعِيَ مِنَ بَابِ الرِّيَّانِ ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنَ بَابِ الصَّدَقَةِ) متفق علیه

ترجمه:- هر کسی در راه خدا دو چیز (دو شتر، دو اسب یا هر دو چیز دیگری وغیره...) را انفاق و احسان کند یا هر دو عمل خیر را بیشتر انجام دهد از در های بهشت به او ندا میشود ای بنده خدا! این نیکی تو است اینجا برای تو خیر است، پس کسیکه اهل نماز است از دروازه نماز و شخصی اهل جهاد است از دروازه جهاد و آنکه اهل روزه است از دروازه روزه که بنام ریان است فراخوانده میشود و کسیکه اهل احسان و صدقه است از دروازه احسان و صدقه دعوت میشود .

از برای صدقه دهنده گان ملائک دعای خیر میکنند و دعای ملائک مستجاب میباشد. [ابن بطال]

در حدیث شریف آمده است: (مَا مِنْ يَوْمٍ يُصْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ، فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُنْفِقًا خَلْفًا؛ وَيَقُولُ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ أَعْطِ مُمْسِكًا تَلْفًا) صحیح البخاری

ترجمه:- هیچ روزی نیست که بندگان در آن صبح میکنند مگر اینکه دو ملکی است که فرو می آیند و یکی آن میگوید: یا الله ! بده از برای نفقه کنندگان عوض نیک و دیگری میگوید بده از برای ممسک ها ضیاع و هلاکت (مال).

فوائد صدقات و همدردی با مردم:

۱- دادن صدقه و قایه از برای آتش جهنم است. عن زینب - امرأة عبد الله بن مسعود - رضي الله عنهما - : قالت: (خطبنا رسول الله -صلى الله عليه وسلم- ، فقال : يا معشر النساء ، تصدقن ، ولو من حُلِيِّكُنَّ ، فإنكن أكثر أهل جهنم يوم القيامة). أخرجه الترمذی .

ترجمه:- زینب همسر عبدالله ابن مسعود رضی الله میگوید که برای رسول الله صلی الله علیه وسلم خطبه ای ایراد فرمودند: ای جماعت از زنان صدقه بدهید اگر چه از زیورات تان باشد یقیناً شما در روز قیامت بیشترین اهل جهنم هستید. از این حدیث معلوم میشود به اثر صدقه دادن مسلمان از آتش جهنم محفوظ میماند.

۲- خیرات و صدقات بلاء ها، وباء و امراض رادفع میکند. رسول الله صلی الله علیه وسلم میفرماید: (دَاوُوا مَرَضَكُمْ بِالصَّدَقَةِ) السنن الكبرى للبيهقي

ترجمه:- مریضان تان را به اثر صدقه دادن معالجه کنید.

در حدیث شریف دیگری آمده است: (الصدقة تسد سبعین باباً من السوء) الطبرانی.

ترجمه:- صدقه بند میکند هفتاد دروازه بدی را .

۳- وسعت رزق و روزی؛ به اثر صدقه دادن رزق و روزی مومن فراخ میشود خوشبختانه که به واسطه روزه نیز رزق و روزی مومن زیاد میشود، هر روزه داری که در ماه مبارک رمضان صدقه دهد الله تعالی در مال او برکت می اندازد.

در حدیث شریف آمده است: (مَا نَقَصَ مَالٌ عَبْدٍ صَدَقَةً) مسند أحمد

۴- صدقات سبب دخول جنت میگردد. در حدیث شریف آمده است: (عَنْ حُدَيْفَةَ قَالَ أَسْنَدْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى صَدْرِي فَقَالَ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَالَ حَسَنُ ابْتِغَاءٍ وَجَهَ اللَّهُ خُتِمَ لَهُ بِهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ صَامَ يَوْمًا ابْتِغَاءَ وَجَهَ اللَّهُ خُتِمَ لَهُ بِهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ ابْتِغَاءَ وَجَهَ اللَّهُ خُتِمَ لَهُ بِهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ) مسند أحمد

ترجمه:- از حذیفه رضی الله عنه روایت است، وی میگوید: من نبی علیه السلام را به سینه خود تکیه داده بودم و ایشان فرمودند: کسیکه (لا اله الا الله) بگوید؛ راوی میگوید فقط به خاطر طلب رضای الله جل جلاله این کلمه را بخواند خاتمه او به همین کلمه میشود و به جنت داخل میشود و کسیکه یک روز را به خاطر طلب رضا الله بگیرد به همین روزه خاتمه داده و وارد بهشت میشود و کسیکه صدقه میکند صدقه ای را به خاطر طلب رضای الله خاتمه داده میشود به آن و داخل جنت میشود.

۵- سختی های قبر به صدقه دادن آسان میشود، و قتیکه گرمی آفتاب به سرهای مردم در روز قیامت پائین شود همه این سختی ها به اثر صدقه که در دنیا داده شده دور میشود.

۶- به اثر صدقه دادن دلها نرم و نفسها خوشحال میشود، کسیکه در راه الله صدقه میدهد و به مردم همدردی میکند مسلمانان او را در قلب خود دعا میکنند و دلهای آنها از او خوشحال میشود.

۷- در بهشت برای صدقه دهندگان جای و مقام خاصی است .

در حدیث شریف آمده است: (إِنَّ فِي الْجَنَّةِ عُرْفًا يُرَى ظَاهِرُهَا مِنْ بَاطِنِهَا، وَبَاطِنُهَا مِنْ ظَاهِرِهَا. قَالَ أَبُو مَالِكٍ الْأَشْعَرِيُّ: لِمَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: لِمَنْ أَطَابَ الْكَلَامَ، وَأَطْعَمَ الطَّعَامَ، وَبَاتَ قَائِمًا وَالنَّاسُ نِيَامًا) المستدرک للحاکم

ترجمه:- در جنت یک اتاقی است که ظاهر او از باطنش و باطن او از ظاهرش معلوم میشود ، ابو مالک اشعری رضی الله عنه میفرماید: من عرض کردم یا رسول الله این اتاق برای کدام اشخاص است؟ نبی علیه السلام فرمودند : که آن برای اشخاصی است که سخنان نرم میگوید و طعام میدهد(صدقات میدهد) و شب را به قیام سپری میکند (یعنی قیام اللیل میکند) در حالیکه مردم همه خوابیده اند.